

Natuur en landschap gaat om de ‘wensen van mensen’

A-programma zet stap B

Het A-programma Natuur en landschap draait nu anderhalf jaar. Programmaleider Derk Jan Stobbelaar en secretaris Gilbert Leistra vertellen, aan de hand van het uitvoeringsplan, over de stand van zaken en hun visie. En nodigen uit mee te denken.

Derk Jan Stobbelaar: “Het programma Natuur en landschap van de Groene Kennis Coöperatie heeft in anderhalf jaar een enorme groei doorgemaakt. In het denken, in de mate van detaillering en de structuur die we hebben opgezet. Het is jammer dat vorig jaar nog geen deelprogramma’s in de kigo-regeling* konden worden uitgevoerd. Want juist door ze te laten draaien kun je veel leren voor het programma als geheel. Omdat elke deelprogramma immers bijdraagt aan de doelstelling daarvan. We hebben dus de uitwisseling over en weer gemist. Maar goed, dit jaar gaat het door!”

Gilbert Leistra: “In zekere zin gaat het nu pas lopen omdat we nu een volwaardig A-programma zijn. We kunnen monitoren, deelprojectteams bij elkaar brengen, allemaal om van en over het thema te leren en van elkaar te leren, met als doel aantrekkelijk, innovatief onderwijs verzorgen.”

Secretaris Gilbert Leistra heeft de afgelopen maanden veel tijd besteed aan het halen van de diverse deadlines en aan het schrijven en bijschaven van het uitvoeringsprogramma, een voortdurend proces, waaronder zeven deelprogramma’s voor de aanvraagronde van maart jongstleden onder één noemer brengen. Er is een omgevingsanalyse gehouden om te kijken wat er speelt op het gebied

van natuur en landschap. En een netwerkanalyse, waaruit een groot aantal samenwerkingsverbanden naar voren kwam. Verder heeft het programma-team, en vooral Leistra, natuurlijk vooral veel contacten gelegd en gesproken met allerlei mensen, zoals de *liaison officers* van de groene opleidingen om informatie te halen en te brengen. “Die gesprekken voer ik nog steeds en hebben meerdere doelen: je bent kennismakelaar, onderzoeker, organisator, je doet aan pr en ontvangt continue input.”

Drie richtingen

De doelstelling van het programma is de kennisinfrastructuur op het gebied van natuur en landschap te stimuleren en te versterken door het groene onderwijs sterker te verbinden met het werkveld. Door in te spelen op drie belangrijke ontwikkelingen op het gebied van natuur en landschap: kennisontwikkeling, kennisontsluiting en samenwerking. Kennisontwikkeling vindt plaats rond nieuwe natuur- en landschapsfuncties die aansluiten bij de trends in de samenleving. Deze ‘nieuwe functies’ - recreatie en vooral gezondheid, wellness, bio-energie, wonen en regionale identiteit – kunnen een andere kwaliteit hebben voor de mens. Daardoor wordt de maatschappelijke rol van natuur en landschap belangrijker en hun bescherming vanzelfsprekender. De kennis hierover is van belang voor beheerders,

gemeentes, onderwijsinstellingen en belangengroepen.

Derk Jan Stobbelaar: “Deze nieuwe ontwikkelingen en de aandacht ervoor sluiten goed aan op onderwijsvernieuwing waarom het in de programma’s draait. Kijk maar naar de opkomst van oplei-

A portrait of Derk Jan Stobbelaar, a man with short, light-colored hair, wearing a red button-down shirt. He is looking slightly to the left of the camera with a neutral expression. The background is a blurred green foliage.

Leistra (links) en Stobbelaar werken beiden bij hogeschool Van Hall Larenstein in Velp. Programma-secretaris Gilbert Leistra sinds september 2008 als onderzoeker Natuur en landschap. Hiervoor deed hij als aio Toegepaste filosofie onderzoek naar de 'legitimiteit van natuurbeleid' dat hij nu afrondt. Zijn basis de studie Bos- en natuurbeheer. Programmaleider Derk Jan Stobbelaar is docent Natuur & landschap. Eerder hield hij zich o.a. bezig met het rigo-programma Natuurbeleid & praktijk en werkte hij aan de WUR bij diverse vakgroepen. Hij promoveerde op de relatie tussen landbouw en landschap. Natuur en landschap is een van de vijftien innovatiethema's van de Groene Kennis Coöperatie, de zogenaamde A-programma's. A staat voor door kenniswerkers vertaalde vraaggestuurde Arrangementen of flexibele samenwerkingsvormen van 'vragers' van kennis - bedrijven, maatschappelijke organisaties of overheden en kennisinstellingen

dingen rond 'met mensen bezig in het groen' zoals Outdoor Life. Die trekken leerlingen en er is behoefte aan in het werkveld. Projecten die vernieuwend zijn op dit gebied dichtten wij daarom een extra kans toe. Want hier valt nog veel kennis te ontwikkelen. Wij kunnen

een rol spelen in het faciliteren daarvan."

Dan is er het aspect samenwerking, niet nieuw in natuur en landschap, wel breed gedragen door uiteenlopende instanties binnen overheid, onderzoek, onderwijs, maat-

schappij en markt. Natuur en landschap zijn in elk ruimtelijk verband te vinden, binnen de bebouwde kom, op industriegebieden en in het buitengebied. De wensen van mensen zijn divers en natuur en landschap staan dan ook voortdurend onder druk. Zowel overheid als maatschappelijk organisaties maken zich

sterk voor natuur en landschap. Ook voor beleidsmakers (LNV en VROM) gaat het om natuur en landschap voor en door mensen. “Dat die aandacht van ecologie is verbreed naar ‘mensen-wensen’ daar moeten wij voeling mee houden,” vindt Derk Jan Stobbelaar.

Kennisontsluiting

De derde relevante ontwikkeling op het gebied van natuur en landschap is kennisontsluiting: het circuleren van bestaande kennis rond bescherming, beheer en ontwikkeling. De bedoeling is dat lerende netwerken of gemeenschappen of practises een impuls geven aan de resultaten, die middels het ontwikkelen en

De lerende netwerken zijn verdeeld in stad, stad/land en land.

uitvoeren van projecten tot stand komen. De netwerken voeden de deelprogramma's en vice versa; ook zullen er andere voorstellen uit voortkomen. Ze zijn ingedeeld onder drie noemers, met elk een specifieke problematiek: stad, stad/land en land. Uit de verkenningen en de ingediende deelprogramma's blijkt dat de nadruk bij het thema stad op kennisontwikkeling, bij stad/land op netwerkvorming en bij het thema land op kennisontsluiting en -doorstroming ligt.

Leistra vertelt dat het afgelopen jaar een start is gemaakt met de opzet en organisatie van de lerende netwerken. “We nodigen ook mensen uit die niet zozeer als deelnemer meedoen, maar die wel kunnen leren en ideeën kunnen opdoen om in een volgende ronde projecten te formuleren. Als stimulans om ideeën te genereren en die vervolgens breder weg te zetten. Wat betekent het bijvoorbeeld om met de stadsranden bezig te zijn in het kader van natuur en landschap? Stobbelaar: “Die stadsranden lijken een wat schimmige zone, maar wel één waar het gebeurt, waar je allerlei nieuwe functies van natuur en landschap vindt. Staatsbosbeheer bijvoorbeeld krijgt hier nu ook oog voor en ontwikkelt er beleid op.”

De twee leden van het programmateam willen een van de projecten die in de startblokken staat wat breder bekend maken, namelijk Synbiosys, een project gericht op het ontsluiten van passend studiemateriaal, iets dat aansluit bij het lerend netwerk Land. Het is een van de projecten die hopelijk volgend jaar kunnen aansluiten bij het programma. Gilbert Leistra: “Synbiosys is een database met Wageningse vegetatiekundige kennis, voor natuurbeheer, -beleid en natuurontwikkeling. Heel waardevol, maar alleen toegankelijk voor kenners en dus bijna niet gebruikt door mbo en hbo. Terwijl er steeds meer vraag is naar afgestudeerden die dit instrument op hun eigen niveau kunnen gebruiken. Denk aan een terreinbeheerder die inventariseert welke soorten waar voorkomen. Onze vraag in het deelprogramma is: Hoe moet het veranderd worden zodat mbo en hbo het kunnen en gaan gebruiken? De scholen die hierover meedenken kunnen vervolgens zelf weer in hun eigen netwerk kijken waar het aansluit.”

Afwezig

Er valt winst te behalen uit contact leggen met bestaande lerende netwerken. Heel wat verenigingen, stichtingen en bureaus houden zich op één of andere manier met natuur en landschap bezig. Een opvallende conclusie uit de netwerkanalyse is de afwezigheid van het groene onderwijs hierin. Omdat het doel van deze organisaties veelal is kennis uitwisselen en ontwikkelen of samenwerken om iets te bereiken in het groen, is dat frappant. Hogescholen en vooral Wageningen Universiteit zijn regelmatig betrokken bij grotere kennisnetwerken; de aoc's zijn vrijwel totaal afwezig in de gevonden netwerken.

Stobbelaar: “Het is niet dat de link er niet is, er is volop samenwerking in kleiner verband, met afstudeerprojecten en stages buiten de deur en bijvoorbeeld scholieren die een bosgebied beheren. Wij willen bereiken dat het groene onderwijs aan het werkveld en deze organisaties denkt en andersom bij samenwerking in groter verband. We gaan kijken hoe deze link verbeterd kan worden en willen een intermediair zijn. We nodigen het werkveld uit in de lerende netwerken en in onze adviescommissie en

eisen natuurlijk in de projectaanvragen dat die koppeling er is.”

Nog steeds onder druk

De zorg voor natuur en landschap in Nederland kent een evolutie van beschermen van wat waardevol is naar het beheren daarvan en uiteindelijk het actief creëren en herstellen van verloren waardevolle natuur en landschapswaarden. Gevolg is dat er al veel kennis is ontwikkeld op het gebied van bescherming, beheer en ontwikkeling. Echter, natuur en landschap staan nog steeds onder druk en daarom is het noodzakelijk bestaande kennis op de juiste plekken te laten landen en nieuwe kennis te ontwikkelen die aansluit bij de constante beweging en verandering in onze ruimtelijke omgeving, die bovendien inspeelt op de wensen van mensen.

Derk Jan Stobbelaar vindt dat scholen hun poorten moeten openzetten om een rol te spelen voor andere actoren in de maatschappij. “Kun je problemen oplossen door studenten in te zetten? Door cursussen te organiseren? En kun je daarvan leren en door de contacten met je partners sneller inspelen op veranderingen en de leerlingen nieuwe kennis en vaardigheden bijbrengen? Dat zijn duidelijke doelen.”

Gilbert Leistra zegt dat zij tweeën juist hiervoor hun achtergrond als onderzoeker proberen in te zetten. “Ik dacht aanvankelijk ook bij mijn vacature: Doet het hbo onderzoek? Maar ontdekte dat het veel breder is. Je bent bezig met projectmanagement, maar ook met nieuwe informatie boven water halen. Die ik straks weer doorgeef aan studenten. Op die manier ontwikkelt een hbo-opleiding zich tot kenniscentrum, en ik kan me voorstellen dat het op een mbo net zo gebeurt, want het gaat om kennis op alle niveaus.” □

Interesse, ideeën of meer info? U wordt uitgenodigd via e-mail contact op te nemen met derk-jan.stobbelaar@wur.nl of gilbert.leistra@wur.nl.

*KIGO (voorheen RIGO): kennisverspreiding innovatie groen onderwijs.

*GKC, zie ook www.groenekenniscooperatie.nl werkprogramma's.